

Yrityskaupan hyväksyminen: Fortum Oyj / Hafslund Marked AS, Hafslund Varme AS ja Klemetsrudanlegget AS

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on 12.5.2017 ilmoitettu järjestely, jossa Fortum Oyj hankkii yksinomaisen määräysvallan Hafslund Marked AS:ssa, Hafslund Varme AS:ssa ja Klemetsrudanlegget AS:ssa.

Fortum Oyj ("Fortum") on suomalainen pörssilistattu, pääasiassa Pohjoismaissa ja Baltian alueella sekä Venäjällä ja Puolassa toimiva energiayhtiö, jonka ydinliiketoiminta kattaa sähkön ja lämmön tuotannon ja myynnin sekä muita energiaan liittyviä palveluja. Suomen valtio omistaa 50,76 % Fortumin osakkeista ja Fortum on Suomen valtion yksinomaisessa määräysvallassa.

Hafslund Marked AS ("Markets") ja **Hafslund Varme AS** ("Heat") ovat Oslon kaupungin yksinomaisessa määräysvallassa olevan norjalaisen energiayhtiö Hafslund ASA:n¹ kokonaan omistamia osakeyhtiöitä. Markets toimii sähkön vähittäismyynnin markkinoilla Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa sekä Espanjassa. Heat puolestaan tuottaa ja jakelee kaukolämpöä Oslossa ja sen lähialueilla.

Klemetsrudanlegget AS ("KEA") on Oslon kaupungin täysin omistama energiayhtiö, joka tuottaa kaukolämpöä Oslon kaukolämpöverkkoon sekä pieniä määriä sähköä jätevoimalassaan.

Relevantit markkinat ja yrityskaupan osapuolten markkina-asema

Sähkön tuotanto ja tukkumyynti

Ilmoittajan mukaan sähkön tuotanto ja tukkumyynti muodostaa oman erillisen tuotemarkkinansa, joka käsittää sähkön tuotannon voimalaitoksissa ja sähkön myynnin tukkumarkkinalla (kahdenvälisiin sopimuksiin perustuen tai sähköpörssien ja muiden säänneltyjen markkinapaikkojen välityksellä) sekä siirtoyhteyksien kautta rajan yli tapahtuvan sähkön tuonnin.

Maantieteelliseltä laajuudeltaan edellä mainitut markkinat ovat ilmoittajan näkemyksen mukaan Nord Pool Spot -sähköpörssin kaupankäyntialueen (Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska, Viro, Latvia ja Liettua) laajuiset.²

Ilmoittajan mukaan sekä Fortum että KEA toimivat sähkön tuotannon ja tukkumyynnin markkinalla. Fortum toimii sähkön tuotannossa ja tukku-

¹ Hafslund ASA:n toiminta jakautuu seuraaviin liiketoiminta-alueisiin: Production, Heat, Networks ja Markets.

² Ilmoittaja viittaa lisäksi komission päätöskäytäntöön, jossa komissio on pitänyt myös mahdollisena, ettei sähkön tuotannon ja tukkumyynnin maantieteellinen markkina kattaisi koko Nord Pool -aluetta. Ilmoittajan näkemyksen mukaan yrityskauppa ei kuitenkaan aiheuttaisi kilpailuongelmia silloinkaan, jos markkina määriteltäisiin kansalliseksi.

myynnissä Nord Pool -alueella pääasiassa Suomessa ja Ruotsissa, mutta lisäksi Norjassa, Tanskassa ja Baltian maissa. KEA tuottaa sähköä jätevoimaloissa Oslon alueella Norjassa, mutta sähköntuotanto on hyvin rajoitettua ja toissijaista lämmöntuotantoon nähden. Myös Heat tuottaa pieniä määriä sähköä, mutta ei myy sitä markkinoille. Markets ei toimi sähkön tuotannossa ja tukkumyynnissä.

Ilmoittaja arvioi Nord Pool -alueen sähkön tuotannon ja tukkumyynnin kokonaismarkkinan vuonna 2016 olleen myynnin arvoltaan noin 11 090 miljoonaa euroa ja Suomen sähkön tuotannon ja tukkumyynnin kokonaismarkkinan vuonna 2016 olleen arvoltaan noin 2258,2 miljoonaa euroa.

Ilmoittajan mukaan päällekkäisyys osapuolten toiminnassa sähkön tuotannon ja tukkumyynnin markkinoilla on vähäinen. Fortumin markkinaosuus sähkön tuotannon ja tukkumyynnin markkinalla Nord Pool -alueella on ilmoittajan mukaan noin $[5-10]^3$ % kapasiteetin perusteella laskettuna ja noin $[10-20]$ % sähkön tuotannon volyymin ja myynnin arvon perusteella laskettuna. KEA:n markkinaosuus on ilmoittajan mukaan hyvin vähäinen, vain $[0-5]$ %. Näin ollen ilmoitettavan yrityskaupan seurauksena osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus Nord Pool -alueella on ilmoittajan näkemyksen mukaan noin $[10-20]$ %.

Sähkön vähittäismyynti

Ilmoittajan mukaan sähkön vähittäismyynti muodostaa oman erillisen tuotemarkkinansa, joka on edelleen jaettavissa erillisinä alamarkkinoina sähkön vähittäismyyntiin (i) suurille teollisille ja kaupallisille asiakkaille (kytketty suoraan suurjännite- tai keskijänniteverkkoihin) ja (ii) pienille teollisille ja kaupallisille asiakkaille sekä kotitalouksille (kytketty pienjänniteverkkoihin). Ilmoittajan mukaan niissä maissa, joissa sähkön vähittäismyynti on täysin avattu kilpailulle, sähkön vähittäismyynnin markkinat on yleensä määriteltävissä maantieteelliseltä laajuudeltaan kansallisiksi.

Horisontaaliset suhteet

Sekä Fortum että Markets toimivat sähkön vähittäismyynnin markkinoilla Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Heat/KEA ei toimi sähkön vähittäismyynnissä.

Ilmoittaja arvioi Suomen sähkön vähittäismyynnin kokonaismarkkinan olleen vuonna 2016 sähkönkulutukseltaan 78 466 GWh. Lisäksi ilmoittaja arvioi sähkön vähittäismyynnin suurille kaupallisille ja teollisille asiakkaille olleen vuonna 2016 sähkönkulutukseltaan 38 596 GWh ja vastaavasti pienten kaupallisten ja teollisten asiakkaiden sekä kotitalouksien segmentin olleen sähkönkulutukseltaan 39 870 GWh ja sähkömittarien lukumäärällä mitattuna noin 3 438 820.

³ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

Sekä Fortum että Markets myyvät sähköä vähittäismyynnin tasolla pääasiassa pienille kaupallisille ja teollisille asiakkaille sekä kotitalouksille.⁴ Ilmoittajan mukaan osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus sähkön vähittäismyynnissä pienille kaupallisille ja teollisille asiakkaille sekä kotitalouksille Suomessa on sähkömittareiden määrän perusteella laskettuna noin [20–30] % ja sähkönkulutuksen perusteella laskettuna noin [10–20] %. Ilmoittaja katsoo yrityskaupan aiheuttaman markkinaosuuden kasvun olevan sähkömittareiden määrän perusteella laskettuna noin [0–5] prosenttiyksikköä ja sähkönkulutuksen perusteella laskettuna noin [0–5] prosenttiyksikköä.

Vertikaaliset suhteet

Sähkön tuotannon ja tukkumyynnin markkina on vertikaalisesti linkittynyt sähkön vähittäismyynnin markkinaan. Ilmoittajan mukaan kaikilla sähkön vähittäismyyjillä on rajoittamaton pääsy Nord Pool Spot -markkinalle samoin ehdoin, eikä Fortumilla ole mahdollisuutta estää vähittäismarkkinalla toimivien kilpailijoidensa vapaata pääsyä Nord Pool Spot -markkinalle yrityskaupan jälkeenkään. Vastaavasti ilmoittajan mukaan Fortumilla ei ole mahdollisuutta estää sähkön tuotannon ja tukkumyynnin markkinalla toimivien kilpailijoidensa pääsyä vähittäismyynnin markkinalle.

Kaukolämmön tuotanto ja siirto

Ilmoittajan mukaan sekä Fortum että Heat/KEA lisäksi tuottavat ja jakelevat kaukolämpöä, mutta niiden kaukolämpötoimintojen sijaitessa eri maissa⁵, ei yrityskaupan osapuolten kaukolämpötoiminnassa ole maantieteellisiä päällekkäisyyksiä. Ilmoittaja viittaa komission päätöskäytäntöön, jonka mukaan kaukolämmön tuotannon ja siirron markkinan maantieteellinen ulottuvuus rajautuu kuhunkin yksittäiseen kaukolämpöverkkoon.

Jätteen hankinta

Ilmoittajan mukaan sekä Fortum että Heat/KEA tuottavat sähköä ja lämpöä jätevoimaloissa, jotka käyttävät jätettä energiatuotannon polttoaineena. Ilmoittajan mukaan yrityskaupan arvioimiseksi relevantti tuotemarkkina voidaan määritellä jätteen hankinnaksi, joka sisältää poltettavaksi kelpaavan vaarattoman yhdyskuntajätteen ja vaarattoman yritys- ja teollisuusjätteen.

Ilmoittajan näkemyksen mukaan mikäli jätteenhankintamarkkinaa tarkastellaan alueellisena tai kansallisena, osapuolten jätteenhankintatoiminnoissa ei ole päällekkäisyyksiä. Mikäli markkinaa pidettäisiin maantieteelliseltä laajuudeltaan kansallista laajempana, liittyvät osapuolten toiminnan mahdolli-

⁴ Sekä Fortum että Markets myyvät vain vähän sähköä suurille kaupallisille ja teollisille asiakkaille eikä niiden toiminnoissa sähkön vähittäismyynnissä tällä markkinasegmentillä ole päällekkäisyyttä, koska Fortum ja Markets eivät toimi tässä segmentissä samoilla maantieteellisillä alueilla.

⁵ Heat/KEA:lla ei ole kaukolämpötuotantoa tai -toimintoja Ruotsissa tai Suomessa ja Fortumilla ei ole kaukolämpötuotantoa tai -toimintoja Norjassa.

set päällekkäisyydet ilmoittajan mukaan vaarattoman jätteen tuontiin Fortumin osalta Ruotsiin ja Heat/KEA:n osalta Norjaan. Molemmat osapuolet ostavat pieniä määriä vaaratonta jätettä lähimaista. Ilmoittaja katsoo, ettei markkinamäärittelystä riippumatta yrityskauppa aiheuta kilpailuongelmia jätteen hankintaan liittyen.

Yrityskaupan kilpailuvaikutukset

Ilmoittajan mukaan kilpailu sekä sähkön tuotannon ja tukkumyynnin että sähkön vähittäismyynnin markkinalla on voimakasta, ja molemmilla markkinoilla on lukuisia toimijoita. Lisäksi Nord Pool -sähköpörssi takaa molemmilla markkinatasoilla vapaan pääsyn markkinalle kaikille toimijoille vastaavin ehdoin.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan yrityskauppa ei kilpailulain 25 §:ssä tarkoitetulla tavalla olennaisesti estä kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla, sillä yrityskaupan aiheuttama osapuolten markkinaosuuden kasvu sähkön vähittäismyynnissä pienille kaupallisille ja teollisille asiakkaille sekä kotitalouksille kuin myös sähkön tuotannon ja tukkumyynnin markkinoilla on vähäistä ja keskittymän ulkopuolelle jää lukuisia kilpailevia toimijoita. KKV:n arvion mukaan myöskään sähkön tuotannon ja tukkumyynnin markkinan vertikaalinen linkittyminen vähittäismyynnin markkinaan ei aiheuta kilpailun estymistä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston näkemyksen mukaan yrityskaupalla ei ole haitallisia kilpailuvaikutuksia myöskään kaukolämmön tuotannon ja siirron tai jätteen hankinnan markkinoilla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston markkinaselvityksen perusteella ei myöskään voida tehdä sellaista johtopäätöstä, että yrityskauppa aiheuttaisi kilpailulaissa tarkoitetulla tavalla merkittäviä haitallisia kilpailuvaikutuksia. Asian näin päättyessä relevanttien markkinoiden määrittely voidaan jättää avoimeksi.

Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy yrityskaupan, jossa Fortum Oyj hankkii yksinomaisen määräysvallan Hafslund Marked AS:ssa, Hafslund Varme AS:ssa ja Klemetsrudanlegget AS:ssa.

Sovelletut säännökset

Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24, 25 ja 26 §.

Muutoksenhaku

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n mukaan siten kuin hallintolainkäytölaissa (586/1996) säädetään.

Lisätietoja päätöksestä antaa tutkija Jenna Lampinen, puhelin 029 505 3769, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi.

Päätös
Dnro KKV/490/14.00.10/2017
Julkinen versio
8.6.2017

5 (5)

Ylijohtaja

Timo Mattila

Tutkija

Jenna Lampinen